

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan və ABŞ Prezidenti Donald Trampın iştirakı ilə 2025-ci il 8 avqust Vaşinqtonda keçirilən üçtərəfli görüş Cənubi Qafqazda uzunmüddətli münaqişənin həllinə doğru atılan ən əhəmiyyətli addımlardan biri kimi tarixə düşdü. Cənubi Qafqaz regionunda "yeni dünya düzəni" üçün rəmzi bir dönüş nöqtəsi, diplomatiya tariximizdə xüsusi bir hadisədir. Görüşün əsas nəticəsi sülh sazişinin paraflanması, regionda yeni nəqliyyat-logistika reallıqlarının formalaşdırılması və yeni əməkdaşlıq perspektivlərinin açılması oldu. Bu hadisə həm də Azərbaycanın diplomatik zəfəri kimi qiymətləndirilir. Başqa tərzdə desək, Azərbaycan Zəfərinin 5 illiyinə Diplomatik Zəfəri ilə addımlayır. Maraqlıdır ki, hər iki təqvim 8 rəqəmi ilə tarixə düşdü. Bu, cənab Prezident İlham Əliyevin apardığı diplomatik fəaliyyətin uğurlu nəticəsidir, bir də ilahi ədalətin bərpasıdır.

# 8 avqust: Yeni mərhələ - Azərbaycan üçün diplomatik və strateji dönüş

## Sülh müqaviləsinin paraflanması və növbəti mərhələlər

Vaşinqton mərasimində tərəflər sülh müqaviləsinin ilkin mətnini parafladılar və bu sənədin ratifikasiyası üçün daxili prosedurların başa çatdırılması üzrə konkret cədvəl müəyyən edildi. Mətn sərhədlərin delimitasiyası, diplomatik əlaqələrin qurulması və qarşılıqlı tanınma prinsiplərini özündə ehtiva edir. Vaşinqton razılaşması çərçivəsində Azərbaycan və Ermənistan liderləri Minsk Qrupunun ləğvi üçün ATƏT-in Baş katibinə birgə müraciət məktubu ünvanlayıblar. Ermənistan tərəfinə konstitusiyasında dəyişiklik edilməsi baxımından "ev tapşırığı" öhdəliyinin qoyulması da sülhün reallaşması üçün şərtlərdən biridir.

## Zəngəzur dəhlizi və onun yeni adı

Görüşün diqqətçəkən elementlərindən biri də nəqliyyat dəhlizinə - Zəngəzur koridoruna regional və beynəlxalq kontekstdə yeni münasibət oldu. ABŞ-nin təşəbbüsü ilə dəhliz beynəlxalq ticarət və tranzit imkanlarının genişləndirilməsi və təhlükəsizliyi üçün "Trump Route for International Peace and Prosperity" (qısaca TRIPP) adlandırıldı. Bununla bağlı kommersiya və təhlükəsizlik mexanizmləri üzərində ilkin razılaşma əldə edildi. Bu addım regionun logistika xəritəsini dəyişdirə və enerji-ticarət axınlarını yönləndirə bilər.

## 907 sayılı düzəlişin ləğvi

Görüş zamanı ABŞ administrasiyası tərəfindən uzun müddətdir müzakirə olunan 907-ci düzəlişin dayandırılması ilə bağlı sənədin verilməsi də rəsmən elan edildi. Azərbaycan Prezidenti bu qərarı "33 il sonra ədalətin bərpası" kimi qiymətləndirdi, bu addım iki ölkə arasında iqtisadi-maliyyə əməkdaşlığını sürətləndirə və investisiya axınlarını gücləndirə bilər.

## Yeni əməkdaşlıq sahələri

Enerji, nəqliyyat, ticarət, süni intellekt barədə Ağ Ev bəyanatları və iki ölkənin yerli mənbələri göstərir ki, enerji (xüsusən tranzit və boru layihələri), nəqliyyat infrastrukturunu, sərmayə axını və rəqəmsal transformasiya, o cümlədən süni intellekt sahəsində əməkdaşlıq üçün işçi qrupları yaradılacaq. Tərəflər arasında işçi qrupu

yun yaradılması üçün Anlaşma Memorandumu imzalandı. Bu, sülhün yalnız siyasi yox, həm də iqtisadi əsaslarla təmin olunmasına yönəlmiş addımdır.

## Regionda geopolitik dəyişikliklər

Vaşinqton sammiti geosiyasi mənzərədə də ciddi dəyişikliklər doğurur. Analitiklər qeyd edirlər ki, ABŞ-nin vasitəçiliyi ilə əldə olunmuş bu razılaşma

Rusiya üçün regiondakı ənənəvi təsir imkanlarını məhdudlaşdırır; paralel olaraq, İranın da bu yeni düzəndə maraqları və reaksiyaları olacaq. Bu, Cənubi Qafqazda balansın dəyişməsinə, yeni çoxsəhəli əməkdaşlıq xətlərinin formalaşmasına uyğun zəmin yaradır.

Vaşinqton mərasimi beynəlxalq medianın diqqət mərkəzində oldu və ciddi ictimai rezonans doğurdu. AP, Reuters, CBS, FT və digər aparıcı nəşrlər tədbiri geniş işıqlandırdılar. Bununla yanaşı, bəzi Qərb və regional şərhçilər bu razılaşmanın uzunmüddətli reallaşması üçün hələ də bir sıra praktiki maneələrin (konstitusiyaya daxil ediləcək dəyişikliklər, sərhəd delimitasiyası, insan hüquqları məsələləri və s.) qaldığını vurğulayırlar. Əlbəttə, bu tarixi hadisə hamının maraq dairəsində ola bilməz. Təbii olaraq proseslərə müxtəlif don geyindirənlər də olacaq və qəbul etməyənlər də. Ancaq unutmaq ki, regiona gələn yeni düzən artıq yola düşüb və geriye yox, irəliyə addımlayır.

Həm Azərbaycan, həm də Ermənistan rəhbərliyi sülh və təhlükəsizlik baxımından ABŞ-nin rolunu xüsusi qeyd edir, Donald Trampın sülhəratma söylərinə görə Nobel mükafatı namizədliyi məsələsini də irəli sürdülər.

Azərbaycan üçün strateji qazanc və perspektivlər 8 avqust tarixi Azərbaycanın həm diplomatik, həm də iqtisadi səviyyədə strateji qazancı kimi qiymətləndirilə bilər. Bu mərhələ beynəlxalq diplomatiyada da yeni etibar və mövqe qazandırır.

İqtisadi əməkdaşlıq üçün yeni kanallar açır: investisiyalar, nəqliyyat marşrutları, enerji və rəqəmsal texnologiyalarda birgə layihələr.

Geosiyasətdə ABŞ-nin regiondakı təsirinin artması ilə birlikdə, mövcud güc balanslarında dəyişikliklərə gətirib çıxara biləcək proseslər də gözənlir.

**Mehriban VƏLİYEVA,**  
**Milli Məclisin deputatı**